

Válasz
Dr. Finszter Géza professzor úr bírálataira

Köszönöm Tisztelt Opponensem több tudományág szempontjainak messzemenő figyelembe vételével munkám teljességének, összefüggés-rendszerének mélyreható áttanulmányozására, ennek során még külön értékes tudományos következtések levonására fordított energiáját és elismerő, támogató véleményét.

A munkámat érintő kérdéseire, megjegyzéseire az alábbiakban válaszolok:

A „Bevezető és alapvető megfontolások” cím alatt már az értekezés legelején (2. oldalán) az opponensi vélemény 1. és a 2. oldalán kifejtettekkel is lényegében összhangban azért hívtam fel a figyelmet a munka módszertani nehézségeire – nem annyira a munka nagyságára és nehézségére figyelemfelhívás szándékával -, hogy egy ilyen összetett, sokoldalú és kapcsolatú rendszer működését másképp kell néznünk, mintha csak egy intézményt vizsgálnánk. Összefüggéseitől nem szakadhatunk el, mert erős kölcsönhatás érvényesül. A komplex vizsgálatoknál azonban szükséges választani vezérfonalat – s ez a jogállam keretei közötti hatékony működés – amely köré felfűzhetjük a hazai hiteles jogi szabályozással és a nemzetközi kötelezettségek és elvárások teljesítésével kapcsolatos, valamint a saját mondanivalót.

A kutatási tapasztalatok gyarapodnak, a megismerés határai kiterjednek, a társadalmi gyakorlat újabb követelményei jelentkeznek, ezért sajátos módszerrel kell végeznünk a megismerési tevékenységet.

Opponensemnek az a megállapítása, hogy a választott téma „normatív természetét helyeztem előtérbe, de annak jogtételeken túlmutató diszciplináris igényei mindvégig hangsúlyozva”, összhangban van az elképzelésemmel, sajátos, komplex, ezen a területen valóban új módszer alkalmazására, a helyzet és a fejlesztés lehetőségei valósághű feltárására törekvésemmel, ami jónak bizonyult. Többirányú kutatómunkára volt szükség. Szempont a társadalom védelme a bűnelkövetőtől, a törvényeit megsértőtől, de szempont a végrehajtás során az ő védelme is a társadalom haragjától, a hatóság egyes megtévedt tagjainak esetleges önkényes eljárásától. E tevékenység során is az alkotmányos alapelveknek és jogoknak, a nemzetközi jogi emberi jogi elvárásoknak, követelményeknek érvényesülniük kell, amit egy magasabb színvonalú, a gyakorlati igényeket kielégítő, segítő, büntetés-végrehajtási jog és

büntetés-végrehajtási szervezet képes szolgálni. Mind több, az intézmények szokott működési körén kívül eső, azaz több intézmény hatáskörének metszéspontjain, mezsgyéjén feltorlódo gond. Az ambivalens és összetett folyamatok és lehetséges következményeik, a korábbiaknál is sürgetőbben vetik fel az interdiszciplináris kutatások, vizsgálatok tartásának, összehangolásának szükségességét. A kriminológia művelői változtatás igényével fellépésének is a XX. században a humanizálásban nagyon komoly szerepe volt. A több tudományágat érintő ún. „tudományközi” felfogás szükségképpen különböző módszereket igényelt. A hagyományosan alapos jogdogmatika által támasztott igények szerint a széleskörű nagy joganyagból annyit meg kellett említeni, amennyi reprezentálni tudja az ehhez a tevékenységhez szükséges sokoldalúságot, széles látókört. Ez viszont kétségtelenül terjedelem-növelő hatást gyakorolt.

A büntetési teóriákkal kapcsolatos, a megtorlási cél kritikáját taglaló fejtegetéseimről szólva Opponensem felismerésnek fontosnak véleményezte, de javasolta kiegészíteni e részt is – nemcsak a XXI. század fejleményeinek bemutatásánál, ahol erre is alapoztam – a magyar Alkotmánybíróságnak az alkotmányos büntetőjogról vallott felfogásával (Vélemény 3-4. oldal). „Az alkotmányjogi aspektus csak halványan van jelen a dolgozatnak a büntetési teóriákról szóló részében, és ezt nem pótolja a XXI. század fejleményeinek bemutatásánál, annak feldolgozása sem, miszerint a hatékonyság és a törvényesség komplementer alapkövetelményekké váltak” (Vélemény 4. oldal.)

Kitűnően érzekelte opponensem, hogy megvan az ismeretem erről, de a számos gondolat terjedelemadta tömörítése folytán máshol említem hangsúlyosabban, holott ehelyütt is színesíthette, teljesebbé tehetné volna a képet.

Az alkotmányozásnak a TÉSZ-t érintő mozzanatával kapcsolatos összefüggés tárgyalása az értekezésben valóban – ahogy Opponensem írja véleménye 4. oldalán – azért nem kerülhetett bele, mert a kéziratnak nemcsak a lezárása után, hanem szövegének az MTA-n történt gépi – már megváltozhatatlan – rögzítése után történt. Helyes megoldásnak éreztem és bizonyult is, hogy az európai büntetőjogi gondolkodás jelen fázisába helyezve tárgyaltam a disszertáció 152. oldalán (Vélemény 4. oldal)) az illetékes ET- és EU- szervek és tagiak álláspontjának ismeretében. Örömmel vettem, hogy Opponensem gondolataimat helyesnek véleményezte.

A büntetés-végrehajtási tevékenység során is az alkotmányos alapelveknek és jogoknak, a nemzetközi emberi jogi követelményeknek, elvárásoknak érvényesülniük kell.

A meghozott ítélet és az elviselt ítélet között a világon tapasztalható különbségeket bemutató rész kiegészítését javasolja a 171-162. oldalon opponensem azzal, hogy a büntetőjogi büntetésen felül történő további joghátrányokozásra a törvényességi felügyeletnek érzékenyen kell reagálni, valamint független bírói fórum hozza meg ebben a kérdésben a döntést. Nincs véleménykülönbség ezt illetően közöttünk, az értekezésemben máshol, mégpedig „A büntetés-végrehajtást övező jogállami biztosítékszisztéma” címet viselő XIV. fejezetben helyeztem el ezt a fontos követelményt, ahol a törvényességi felügyeletet és a bv. bíróságot szerepét ismertetem. Ebben többek között írom, hogy „A büntetés-végrehajtási bíróság ... bírósági funkciójában mindenkire kötelező döntést hoz a lényeges jogkorlátozások mértékéről, időtartamáról, a büntetés céljának elsődlegesen a speciális prevenció igényeinek – megfelelően a törvény keretei között alakít az ítélembíró által kiszabott büntetés (intézkedés) végrehajtásának menetén. Enyhítéssel vagy szigorítással változtathat az ítélembíró határozatain, adott esetben jogorvoslati fórumként jár el (604. oldal). Majd ennek részletezése történik a 623-643. oldalakon. Itt a magyarországi helyzetről van szó. A világon azonban kevés országban működik bv. bíróság, az uniós országok között is jelentős kisebbségben vannak azok az országok, ahol van. Ezt a mondatot meg kellett volna említeni a 172. oldalon is, még ha párhuzamosságot mutatott volna.

Az ügyészi törvényességi felügyeletről szintén ebben a fejezetben esik szó a 605-622. oldalakon. A sok feladat között az értekezés ehelyütt tartalmazza a következőt: „... az ügyészi törvényességi felügyelet során egyrészt érvényt kell szerezni a fogvatartottak, a felelősségre vonás hatálya alatt állók jogainak, hogy sajátos helyzetükben ne érje őket több hátrány, mint amit a törvény előír...”. Megjegyzem, hogy a legújabb, az Európa Tanács megbízásából végzett vizsgálat szerint büntetés-végrehajtás feletti ügyészi törvényességi felügyelet a 27. uniós országból 25-ben van, csak kettőben nincs. Igaz ugyan, hogy nagyon eltérő hatáskörrel, többségében a magyartól jogvédelmi szempontból „kissé” lemaradva.

Opponensem a fentiek után zárójelben jegyezte meg annak fontosságát, hogy az előzetes fogvatartás ne válhasson előrehozott büntetéssé, és ne adjon lehetőséget a beismerés kicsikarására (Vélemény 5. oldal). Ezzel kapcsolatban az európai minimumkövetelményekről XV. fejezetben írtam le mindazokat az elvárásokat, amelyek teljesítésével ez kizárható (669-700. oldalak). AZ előzetesen letartóztatottak jogi helyzetének sajátosságán (537-539. oldal)

keresztül érzékeltetem, hogy „az előzetes letartóztatás eljárásjogi célból alkalmazott szabadságelvonás és nem büntetés.” Kihangsúlyozom, hogy „nem azonos a jogi helyzete az elítéltével, ugyanis az ártatlanság védelme vele szemben érvényesül, kell, hogy érvényesüljön (537. oldal).

Opponensem egyetértve; a büntető eljárási jog kodifikációja egyáltalán, nem is szólva a körülötte az értekezésem leadása után kialakult helyzetről – meglátásom szerint is valóban „nem segíti a büntetés-végrehajtás minőségi megújulását.” (Vélemény 5. oldal).

Ezért fordítottam minden erőmet a büntetés-végrehajtási jog minőségi megújításának szolgálatába az értekezésemben is. Természetesen a kapcsolódás miatt figyelem szükséges a büntetőeljárási jog kodifikációja körül kialakult helyzetre. Külön monográfia tárgya is lehet.

Az individualizáció, a normalizáció, a nyitottság és a felelősségi elv magyar gyakorlatban az elmúlt 20 esztendőben történt érvényesüléséről külön azért van kevesebb szó az értekezésemben (114. oldal), mert egyrészt az elítéltek jogi helyzetére vonatkozó részben a jogszabályokban kifejezésre juttatásuk mértéke érzékelhető, a XIII. Fejezet pedig kifejezetten a büntetés-végrehajtási jogszabályok gyakorlati érvényesülésének, illetve nem érvényesülésének jelentőségéről szól.

A CPT tevékenységére, azonnal és határidőkkel végrehajtandó ajánlásaira valóban indokolt volt az értekezésben foglalt terjedelemben is foglalkozni, amint Opponensem is megállapította (Vélemény 7. oldal). Azért gondoltam inkább a témához igazítottan utalni rájuk és a strasbourgi bírósági gyakorlata, nem egyetlen egységbe koncentráltan -, hogy velük is alátámaszthassam egy-egy, a témámhoz kapcsolódóan kifejtett mondanivalómat. Ez vezetett óhatatlanul is egy-egy megállapításukra ismétlődő utaláshoz. Megjegyzem, hogy ezek sokszor összetettek, több nemzetközi norma megsértésével is kapcsolatosak. ez is egyfajta ismételt elővételükhöz vezet.

Nem szerencsés szerkesztési megfontolások mérlegelésükbe bocsátkozni, valóban könnyebb lett volna a feldolgozásuk egyetlen egységben koncentráltan, de az értekezés kutatási anyaga, a téma feldolgozása, a tárgy szem előtt tartása a nehezebb megoldás felé orientált. Úgy gondoltam, hogy e két nemzetközi jogintézmény büntetés-végrehajtási jogterületet érintő tevékenységének ilyen jellegű feldolgozását majd külön – csak róluk szóló műben végzem el, más arculattal.

Külön megköszönöm Opponensemnek az új tudományos eredményekre, az értekezés több szempontból hasznosságára, új tudományos eredményként értékelésére rámutatását, azt az óriási munkát, amelyet a véleményezése, értékelése jelenthetett.

Opponensem olyan magas színvonalú véleménnyel tisztelt meg, amely önálló tanulmányként is sok tanulságot tartalmaz.

Budapest, 2001. október 5.

Tisztelettel:

Vókó György